

L'ARTIVISME DIGITAL VALENCIÀ COM ESTRATÈGIA FEMINISTA. UN CAS D'ESTUDI SOBRE TRES VOLTES REBEL

VALENCIAN DIGITAL ARTIVISM AS A FEMINIST STRATEGY. A CASE STUDY ON TRES VOLTES REBEL

Alfonso Navarro Guinea¹

Guinea Navarro, Alfonso. (2025). L'artivisme digital valencià com estratègia feminista. Un cas d'estudi sobre Tres Voltes Rebel. *Asparkia. Investigació feminista*, 46, 1-35.
<https://doi.org/10.6035/asparkia.8038>

Recepció: 28/04/2024 || Acceptació: 21/10/2024

RESUM

El present article investiga el paper fonamental del l'artivisme digital feminista mitjançant l'anàlisi detallada del cas d'estudi de Tres Voltes Rebel i les seues 75 publicacions en Instagram durant l'any 2023; centrat en l'existència d'un jo col·lectiu feminista i en la incidència del contingut promocional dins de la seua obra. A través d'un enfocament qualitatiu exhaustiu, s'exposen els discursos i les estratègies de comunicació emprades per l'artivista valenciana per a promoure la consciència feminista en el ciberespai. Els resultats revelen la construcció activa d'identitats col·lectives en aquest entorn, així com subratllen l'essència del contingut promocional dins de la lògica del sistema capitalista. Aquest estudi s'emmarca en l'ampliació de la comprensió de l'artivisme digital com un pilar essencial dins del moviment feminista contemporani, amb la intenció de ressaltar el seu impacte cultural i la seua capacitat transformadora en la lluita feminista.

Paraules clau: artivisme feminista, xarxes socials, etnografia digital, estudis de gènere, ciberfeminisme

ABSTRACT

This article investigates the fundamental role of feminist digital activism through detailed analysis of the case study of Tres Voltes Rebel and its 75 Instagram posts during the year 2023; focusing on the existence of a feminist collective self and the incidence of promotional content within her work. Through an exhaustive qualitative approach, the discourses and communication strategies used by the Valencian activist to promote feminist awareness in cyberspace are exposed. The results reveal the active construction of collective identities in this environment, underlining the essence of promotional content within the logic of the capitalist system. This study is framed within the aim of broadening the understanding of digital activism as an essential pillar within the contemporary feminist movement, highlighting its cultural impact and its transformative capacity in the feminist struggle.

Keywords: feminist activism, social networks, digital ethnography, gender studies, cyberfeminism

¹ Universitat de València, alfonsoavgui@gmail.com, ORCID: 0009-0006-7870-4544.

1. Introducció

La present investigació tracta d'aproximar-se al concepte d'artivisme digital com estratègia d'expressió i resistència del feminisme en els entorns virtuals. Ho fa seguint una reflexió sobre les possibilitats polítiques i comunicatives feministes que té l'art digital (Lessa, 2015, p. 214), com objecte d'admiració i significació per a les persones.

La concepció de l'artivisme com acció cultural es referida com el «conjunto de estrategias de activismo postmoderno que se dan desde el ámbito artístico y que tienen un componente de denuncia política» (Mendiguren Galdospin et al., 2023, p. 491). En el sentit de l'artivisme digital feminista, és l'adaptació, dins dels àmbits tecnològics i digitals, de les corrents crítiques activistes i artístiques tradicionals, les quals, mitjançant diferents estratègies col·lectives comunicatives, aconsegueixen crear noves agrupacions socials i de representació dins del camp politicocultural digital (Escobar i Aguilar, 2019, pp. 146-149). Es tracta d'unes agrupacions i representacions polítiques expressades en la no-corporalitat virtual, fonamentada en la redefinició del jo, que ajuden a superar les relacions de dominació estructurades pel sistema sexe-gènere (Butler i Lourties, 1998, pp. 311-314; Cortés i Cabrera, 2020, p. 70). No obstant això, l'artivisme feminista digital és una pràctica integrada als marcs de dominació i poder del «capitalisme de plataformes» i està fonamentada en la sinergia del sistema econòmic i el desenvolupament tecnològic en la mercantilització de les dades digitals per part de Google, Apple, Facebook, Amazon i Microsoft (GAFAM) (Srnicek, 2018, pp. 44-51). Parlem, doncs, d'un context que afavoreix l'existència d'un «feminisme mainstream», referit a l'apropiació neoliberal del moviment feminista i associat a les estratègies de mercantilització dels continguts feministes en l'espai digital (Gas, 2019, p.149).

En aquest sentit, s'exploren les estratègies i perills que implica la utilització de l'artivisme digital feminista, analitzant la producció realitzada per Tres Voltes Rebel —artista i divulgadora feminista valenciana— en el seu compte d'Instagram al llarg de l'any 2023; tot amb l'objectiu de determinar les estratègies discursives i de producció artística feminista que produeix l'artista valenciana. Es parteix d'una primera hipòtesi que la producció cultural de Tres Voltes Rebel s'orientarà a la resignificació del jo individual que permet la no-corporalitat, expressant un jo col·lectiu feminista en la producció artística. Per una altra banda, la segona hipòtesi expressa que s'identificarà una presència significativa de contingut promocional en les publicacions de Tres Voltes Rebel, corresponent a la lògica d'aprofitament mercantil del discurs feminista.

En relació a l'estructuració de la investigació, en el marc teòric s'exposa l'evolució conceptual de l'artivisme feminista en el món digital, fent una reflexió teòrica sobre les noves estratègies comunicatives i discursives que possibiliten la no-corporalitat com a estratègia de reivindicació feminista. A més, es desenvolupa la consecució del feminisme mainstream en l'artivisme digital, emfatitzant la instrumentalització econòmica del feminisme en les xarxes socials. Seguidament, l'apartat metodològic fa referència a les tècniques aplicades a la documentació, categorització i revisió discursiva de la producció analitzada. Per últim, s'estructura l'anàlisi descriptiu de les 75 publicacions realitzades per Tres Voltes Rebel en l'any 2023. Finalment, s'expressen les pertinents conclusions i reptes de futur produïts en la present investigació.

2. L'evolució de l'artivisme digital i la seua adopció per part del moviment feminista

2.1.1. L'origen i desenvolupament de l'artivisme feminista en el context digital

L'artivisme digital és una conseqüència directa de l'assentament del concepte d'artivisme en el camp polític i cultural, que naix a partir de l'art urbà i els moviments d'avantguarda del segle XX com el *situacionisme*² (Rubiolo et al., 2022, p. 29). No obstant, la concreció de l'artivisme digital sorgeix com una acció reivindicativa del moviment activista *hacker*³ en els anys noranta per la creixent privatització i centralització dels continguts digitals i tecnològics en la internet (Sedeño-Valdellós, 2021, p. 41). L'existència i facilitat de l'estructuració de l'artivisme digital, es relaciona amb la societat d'alta velocitat de Wajcman (2017), és a dir, un concepte sociològic que fa referència al desenvolupament dels processos socials contemporanis marcats per els avanços tecnològics que permeten noves estratègies feministes de difusió.

Per tant, l'artivisme digital s'estructura dins de les possibilitats tecnològiques del capitalisme digital, fent una apropiació intencional dels elements que aquest proporciona i aconseguint l'estructuració d'organitzacions crítiques amb el mateix sistema de dominació que fonamenta la creació de la internet 2.0⁴ (Escobar i Aguilar, 2019, pp. 142-143). En aquest

² El situacionisme relatat en *Los situacionistas: Historia crítica de la última vanguardia del s. XX*, de Mario Perniola, fa referència a la situació concreta de les persones i els contextos psicològics, tecno-urbans i existencials implicats en el desenvolupament revolucionari.

³ Pràctiques de sabotatge realitzades dins dels espais digitals amb una intencionalitat política i activista concreta, mitjançant l'organització o identificació com subjecte dins de l'activisme (Sedeño-Valdellós, 2021, p. 41).

⁴ La inserció del model de plataformes i xarxes socials dins de la intercomunicació que ofereix la internet (Rubiolo et al., 2022, p. 142).

context de crítica permanent cap al sistema que estructura la mateixa possibilitat organitzativa digital, el terme d'activisme digital obté una definició i intencionalitat clares que resideixen en la crítica social i política mitjançant l'acció artísticocultural, que és ambivalent en la realitat física i digital, de manera que exerceix una reciprocitat dels dos espais, però aprofitant l'estructura creativa que ofereix la xarxa digital per al seu benefici reivindicatiu (Sedeño-Valdellós, 2021, p. 52).

Pel que fa a les característiques de l'activisme digital, existeix un compromís crític en qüestionar i desautoritzar les relacions de dominació mitjançant una miscel·lània d'estratègies de disrupció (Sedeño-Valdellós, 2021, pp. 43-44). A més, s'aprofiten les dinàmiques estructures comunicatives de la xarxa digital per crear, visibilitzar i cohesionar la identitat visual dels moviments socials (Escobar i Aguilar, 2019, pp. 145-147); lo qual millora les condicions de resistència i independència econòmica dels propis moviments i contribueix a augmentar les possibilitats de supervivència en els espais de lluita (Fernández, 2019). Per la qual cosa, aquesta essència impulsora dels moviments socials fan que l'activisme siga: «eminentment efímer i pràctic en un permanent equilibri entre visibilitat, durabilitat i risc» (Rubiolo et al., 2022, p. 29). Per això, aquestes singularitats de l'activisme digital com mecanisme de suport per als moviments socials en l'espai digital contribueixen a l'expressió del moviment feminista dins de la internet de manera òptima.

El desenvolupament d'estratègies d'activisme digital per part del moviment feminista s'origina a partir dels anys setanta, mitjançant les possibilitats tecnològiques que oferia l'àmbit del disseny gràfic i la inserció de dones en espais artístics com materialitza l'estructuració the Woman's Building⁵ (Sánchez, 2017, p. 83).

L'entrada dels anys huitanta va suposar la creació deliberada de contingut de protesta com a estratègia feminista a partir de les possibilitats creatives digitals de l'art de disseny gràfic, com representa la creació i vigència actual del col·lectiu Guerrilla Girls per part de dones artistes en Nova York (Fernández, 2019, p. 59), que denuncien les desigualtats de gènere i el racisme que gesta la infrarepresentació de les dones en els espais d'exposició artística pública.

⁵ Edifici construït a Chicago en 1973 on es donava el primer programa educatiu de disseny gràfic per a dones (Sánchez, 2017, p. 83).

Tota aquesta eclosió de moviments activistes feministes en el món digital dels anys noranta correspon a l'augment en l'accessibilitat als dispositius tecnològics i la conseqüent definició d'un creixent *ciberfeminisme*.⁶ «les innovacions tecnològiques han sigut essencials en la transferència fonamental de poder dels homes a les dones que es va produir en les cultures occidentals en la dècada de 1990» (Wajcman, 2006, p. 100). De manera que el ciberfeminisme va transitar en diferents dinàmiques d'expressió i possibilitats reivindicatives dins de la internet 2.0, sent especialment rellevants les corrents artístiques feministes fonamentades en la denominació de net art⁷ (García, 1999, pp. 46-47).

Algunes expressions d'aquests corrents artístics feministes en el context digital poden ser observades a partir dels anys 2000, com col·lectius virtuals⁸ de dones que, mitjançant la creació de continguts gràfics digitals en pàgines web de regència pròpia, estableixen col·laboracions entre distintes artistes per a generar obres reivindicatives (Fernández, 2019, pp. 60-61). Es tracta d'una expansió del net art feminista i una conformació de comunitats artístiques feministes en la xarxa digital que Wajcman (2006) anuncia com un fenomen enormement positiu per les xarxes de relacions que procurava a les dones.

De la mateixa manera que el cotxe va incrementar la mobilitat de les dones i la seua capacitat per a participar en l'àmbit públic, els nous mitjans de comunicació han ampliat els horitzons d'estes i la seua capacitat per a connectar-se amb xarxes i campanyes amb la finalitat de millorar les seues condicions de vida. (Wajcman, 2006, p. 181)

En aquest sentit, el pas dels anys i la generalització del consum de les xarxes socials digitals textuals i visuals van generar noves possibilitats d'interacció reivindicativa per als col·lectius feministes. L'art gràfic i la performance⁹ estructuren el suport artístic a les reivindicacions feministes que es duen a terme mitjançant les xarxes socials, emprant el meme¹⁰ i el hashtag com estratègies activistes i feministes de difusió, visibilització i organització de les accions performatives (García-González i Bailey, 2020, pp. 131-132;

⁶ El ciberfeminisme és un concepte derivat de l'obra de Donna Haraway: *Manifesto Cyborg* (1985). En el sentit de Wajcman (2006), el ciberfeminisme es distancia de Haraway i assumeix un rol de tecnofeminisme fonamentat en les implicacions teòriques i socials que ofereix la variable gènere i tecnologia.

⁷ La net art correspon al anglicisme de xarxa i art, que seria la definició que tenen les comunitats artístiques virtuals amb forts vinculacions en moviments com el ciberfeminisme (García, 1999).

⁸ Alguns exemples de col·lectius digitals representats per dones en aquest context històric i tecnològic són Mujeres Públicas (Argentina), Un mundo feliz (Espanya) i Movimiento Zapatista (Mèxic) (Escobar i Aguilar, 2019, pp. 144-148; Fernández, 2019, p. 61).

⁹ La performance parteix de la performativitat de gènere empleada per Judith Butler, però es diferencia com un acte reivindicatiu mitjançant l'expressió corporal que és temporal i limitat per la seua essència d'actuació representativa (García, 2016).

¹⁰ Miscel·lània d'imatges digitals amb to humorístic o sarcàstic que recurrentment utilitzen significació textual amb la intencionalitat mateixa (Pabón et al., 2023, p. 218).

Iwama, 2022, pp. 346-348). En conseqüència, les xarxes socials han possibilitat i potenciat amb l'artivisme digital moviments reivindicatius de protesta ja coneguts com el #8M, però també nous processos de denúncia com el #MeToo i l'extensió de derivacions performatives digitals com #UnVioladorEnTuCamino (Fernández, 2019; García-González i Bailey, 2020, p. 115; Iwama, 2022, p. 346); conformant així noves pràctiques de difusió i viralitat del contingut feminista d'acord al context social de denúncia.

En definitiva, el miscel·lani d'estratègies i processos que comporta l'estructuració de l'artivisme digital feminista en l'actualitat, obliga a una reflexió específica sobre les pràctiques, oportunitats i reptes que poden generar per al moviment feminista i els estudis de gènere.

2.2. L'adopció del jo digital com estratègia artística de denúncia feminista i el perill de l'assimilació mercantil

La corporalitat sempre ha representat una qüestió de rellevància dins de la representativitat artística, la representativitat cultural del cos ha proporcionat un espai d'expressió i denúncia que ha sigut aprofitat per corrents artístiques com en el cas de la performance artística.

El género no está pasivamente inscrito sobre el cuerpo, y tampoco está determinado por la naturaleza, el lenguaje, lo simbólico o la apabullante historia del patriarcado. El género es lo que uno asume, invariablemente, bajo coacción, a diario e incesantemente, con ansiedad y placer, pero tomar erróneamente este acto continuo por un dato natural o lingüístico es renunciar al poder de ampliar el campo cultural corporal con performances subversivas de diversas clases. (Butler i Lourties, 1998, p. 314)

Atenent el postulat de Butler i Lourties (1998), la reflexió filosòfica de la teoria queer i el pensament de superació de la corporalitat en el espai digital proposen que el ciberfeminisme representa una estratègia de ruptura del binarisme i l'estructuració del sexe-gènere com exemplifica el fenomen de net art en el naixement de l'artivisme (García, 2016, p. 70; Peres, 2016, p. 155). En la investigació realitzada per Guillermina Sarasúa Cortés i Marga Cabrera sobre els col·lectius artivistes feministes digitals de la regió de Cuyo (Argentina), s'exposa que el procés d'interacció virtual s'expressa mitjançant una producció artística i discursiva des de la col·lectivitat: «[...] se generan nuevos contenidos asociados que enriquecen, intervienen y multiplican el acto artivista en sí mismo, generando una comunidad en torno al mismo» (Cortés i Cabrera, 2020, p. 84). Una superació del jo individual que aconsegueix traspasar la coerció del cos físic en l'exercici de l'artivisme digital feminista,

com expressa la performance audiovisual de *Cuerpos Ausentes*¹¹ en Argentina, que denuncia la violència masclista (Rubiolo et al., 2022, pp. 34-36).

Seguidament, les posicions de dissidència que permeten l'artivisme digital feminista són de gran utilitat per fer front als discursos i entorns de misogínia digital. En «La contribución al feminismo de la ilustración artivista en redes sociales: el caso de “Feminista ilustrada”», s'analitzen les més de 300 publicacions realitzades per l'artivista digital entre 2016 i 2020, exposant que existeix una denuncia implícita a tot tipus de violències que poden sofrir les dones com: assetjament sexual, prostitució, violència de gènere i violència obstètrica (Galarza i Castro, 2022, p. 51). A més, la investigació evidencia que la producció artivista de Feminista Ilustrada s'emmarca en un procés pedagògic molt positiu per al moviment feminista i que fonamenta un jo col·lectiu en la pràctica:

[...] la ilustración se configura como un ámbito para el ciberactivismo a través de las redes sociales, ya que proporciona materiales que contribuyen a potenciar una pedagogía feminista sobre temas de interés para el movimiento. (Galarza i Castro, 2022, p. 54)

L'educació mitjançant el disseny gràfic no és l'única estratègia de confrontació als discursos de desinformació i la misogínia digital: també existeix una pràctica recurrent de reformular el menyspreu i insult per apropiarse la significació com un símbol de reconeixement. En referència a aquest tret, Zaera et al. (2021) certifica que el col·lectiu feminista i LGTBIQ+ han superat campanyes de desprestigi il·lustrat mitjançant l'apropiació de les pròpies simbologies d'odi que les persones d'extrema dreta utilitzen, com era el cas de *gaysper*.¹² De manera que l'humor com a estratègia de resistència i canvi discursiu ha ajudat enormement a l'artivisme digital per a contrarestar les corrents antifeministes i anti-LGTBIQ+. També, l'elaboració específica de continguts humorístics que ajuden a transmetre un missatge feminista s'ha consolidat en la internet amb els *memes feministes*¹³ (Pabón et al., 2023, pp. 218-219). Com apunta l'estudi de Pabón et al. (2023) sobre els comptes feministes en

¹¹ La performance audiovisual parteix de la recollida d'informació i documentació de dones assassinades en Chaco (Argentina) entre 2015 i 2020, mitjançant un compte d'Instagram anomenat: @cuerposausentes. La visibilització de les dones i les característiques del seu assassinat masclista en la xarxa social va donar pas a l'elaboració discursiva de la campanya reivindicativa feminista de #NiUnaMenos en 2020 (Rubiolo et al., 2022, p. 28).

¹² El partit de l'extrema dreta espanyola (Vox) va publicar en el seu Twitter una foto en 2019 de Aragorn (protagonista del Senyor dels Anells) lluitant contra un exercit que havia sigut reemplaçat per banderes i símbols progressistes, com els colors LGTBIQ+, que contenien un fantasma amb aquesta simbologia del col·lectiu que va ser nomenat posteriorment com *gaysper* (Zaera et al., 2021, p. 108).

¹³ Imatges amb to satíric i humorístic que tenen com objectiu exposar un missatge amb contingut feminista basat en l'ingeni i la gràcia.

Facebook: Feminista Consciente¹⁴ i She-Ra Feminista¹⁵ utilitzen aquesta estratègia discursiva de disseny gràfic per expandir un missatge amb perspectiva de gènere i crear comunitats dissidents amb identitat feminista mitjançant eixe jo col·lectiu: «Miles de mujeres han encontrado en estas páginas de Facebook un espacio de apoyo y solidaridad con quienes comparten sus mismas experiencias de sometimiento y abuso, pero también de reafirmación, vínculo y resistencia política» (Pabón et al., 2023, p. 225).

Certament, les estratègies de superació i confrontació als sistemes de dominació clàssic que pot aconseguir l'activisme digital com acció del moviment feminista no estan excloses del perill del capital i el poder de neutralitzar el seus efectes d'alliberament:

El creixement d'una economia capitalista ha exigut la modalitat específica del poder disciplinari, les fórmules generals del qual, els procediments de submissió de les forces i dels cossos, «l'anatomia política» en una paraula, poden ser posats en acció a través dels règims polítics, dels aparells o de les institucions molt diverses. (Foucault, 2002, p. 204)¹⁶

Aquest procés de submissió de les forces i cossos que enuncia Foucault (2002) s'incorpora a l'estructuració del «capitalisme de plataformes», referit a la transició de la internet no-comercial, la mercantilització intensa i el posterior desenvolupament de la monopolització dels recursos de la internet (Srniczek, 2018, p. 88). Per tant, la internet no ha sigut un espai alié a les tècniques de control i dominació que fonamenta el capitalisme, sinó que la seua submissió s'ha aconseguit mitjançant «l'anatomia política»¹⁷ de la cessió «gratuïta» de les dades personals (Foucault, 2002, p. 126; Srniczek, 2018, pp. 91-94).

En el cas dels moviments feministes i l'activisme digital, les pràctiques de submissió han simbolitzat una estratègia clara per part dels sistemes de dominació que consisteix en la mercantilització de les reivindicacions i obres generades, conformant un moviment feminista mainstream basat en el contingut promocional: «[...] una visión sesgada en torno al yo y su mercantilización, alejado de la posibilidad de generar un movimiento con una base sólida y común» (Gas, 2019, p. 164). En el capítol «Análisis de la marca 'Moderna de Pueblo' en Instagram: ilustraciones feministas con escasas pinceladas sobre la violencia y el machismo en tiempos de pandemia» de Inmaculada Sánchez-Labela Martín, es realitza un estudi de cas de la producció artística i feminista de Moderna de Pueblo¹⁸, en el qual es certifica que la

¹⁴ Compte de Facebook: https://www.facebook.com/feministaconsciente?locale=es_ES

¹⁵ Compte de Facebook: https://www.facebook.com/sherafeministachile?locale=es_ES

¹⁶ Traducció pròpia sobre el text en castellà.

¹⁷ Atenent el postulat de Foucault (2002), és un concepte que fa referència a la capacitat del sistema econòmic per mantindre mecanismes de dominació i submissió en les persones.

¹⁸ Raquel Córcoles —coneguda com Moderna de Pueblo— és una activista digital de temàtica feminista que realitza la seua producció artística en Instagram: <https://www.instagram.com/modernadepueblo/>

producció d'artivisme feminista digital que es realitza és de baixa qualitat formativa i pedagògica, ressaltant que la promoció capitalista de productes i el màrqueting obtenen una funció primordial en el compte feminista (Sánchez-Labella, 2022, p. 934).

Finalment, l'acció de l'artivisme digital feminista pot ser distorsionada per corrents ciberfeministes que actuen amb un pensament instrumental de benefici capital i d'aprofitament mercantil del discurs feminista (Sánchez-Labella, 2022, p. 935), més que per l'expansió del moviment feminista. Tanmateix, en aquest intercanvi mercantil no sols es beneficia el sistema capitalista digital, sinó que el moviment feminista aconsegueix un altaveu públic per difondre —superficialment— les reivindicacions i postulats artivistes feministes (Gas, 2019, p. 164).

3. Metodologia i tècniques d'anàlisi

La base principal metodològica de la present investigació és l'etnografia virtual, atenent als postulats de Hine (2000) i Pink et al. (2019) sobre l'estudi de les interaccions socials i la producció cultural en els espais digitals, que conformen una base metodològica indispensable per a realitzar recerca en internet.

El concepte d'etnografia virtual va tindre una de les primeres extenses reflexions metodològiques en el prestigiós llibre de l'antropòloga Christine Hine: *Virtual Ethnography* (2000). En ell afirma que l'etnografia virtual és més que una extensió i adequació del mètode etnogràfic tradicional de l'antropologia, ja que es deslliga de la importància analítica en l'objecte d'estudi del lloc per profunditzar en les xarxes de relacions deslocalitzades que es possibiliten dins de l'entorn digital. Tanmateix, l'aplicació de l'etnografia digital no ha sigut exclusiva de l'antropologia, sinó que requereix la interdisciplinarietat d'àrees de les ciències socials per fonamentar la reciprocitat i millorar aquesta eina d'investigació qualitativa (Pink et al., 2019, pp. 21-23).

Seguidament, l'etnografia virtual dona suport a l'anàlisi qualitatiu en termes de registrar i classificar els continguts audiovisuals penjats per Tres Voltes Rebel en el seu compte d'Instagram. Per aquest motiu, es va realitzar una observació anacrònica i no-participant dels continguts de Tres Voltes Rebel durant el mes de gener de 2024, amb l'objectiu d'investigar el seu perfil com artivista digital valenciana i la seua producció cultural de tot l'any 2023.

En aquest sentit, el corpus textual està desenvolupat pel total de publicacions realitzades per l'artivista en 2023 i en ell es realitza una categorització dels continguts segons la tipologia de temàtica exposada en la publicació, definint-se els criteris de classificació en dos apartats de consideració significant: 1) Contingut gràfic, 2) Contingut textual. Pel que fa al

procés de classificació, s'utilitza el programari d'anàlisi qualitatiu denominat Atlas.ti 9 per a conformar les tipologies seguint la significació intencional de l'obra exposada per l'autora, realitzant una codificació exhaustiva de les diferents publicacions realitzades per Tres Voltes Rebel. Finalment, cal destacar que el present article s'adhereix a l'ús de la perspectiva de gènere i el llenguatge no sexista, emfatitzant el seu ús per a realitzar una producció de coneixement sense biaixos de cap tipus.

4. Tres Voltes Rebel i l'artivisme feminista valencià

En l'apartat «BIO» (<https://tresvoltesrebel.bigcartel.com/bio>) de la pàgina web de l'artivista, s'enuncia que el projecte artístic de Tres Voltes Rebel naix al 2017, impulsat per una dona valenciana d'Almussafes. Així doncs, Ame Soler —coneguda com Tres Voltes Rebel— ha desenvolupat un projecte on la principal activitat que desenvolupa és la producció d'il·lustracions gràfiques de temàtica feminista en Instagram, on acumula més de 110.000 persones seguidores (13/03/2024).

Respecte a la construcció de la figura artivista, l'elecció de Tres Voltes Rebel com a nom artístic es lliga al poema *Divisa* de Maria-Mercè Marçal, que va tractar en segon de Batxillerat Artístic en una classe de Valencià a l'IES Lluís Vives, també va ser una inspiració afegida la *Primavera Valenciana* per conformar-se com activista (Mejías, 2018). Una maduresa política que va acompanyar amb l'interès pel món artístic, ja que l'artivista valenciana va estudiar Belles Arts en la Universitat Politècnica de València i posteriorment, en 2017, va realitzar un màster d'Il·lustració Creativa Digital a Barcelona (Mejías, 2018; Tàssies et al., 2020).

En el sentit de la inspiració artística, Tres Voltes Rebel va començar la seua producció reivindicativa influenciada per grups valencians molt reivindicatius com la Gossa Sorda (Tàssies et al., 2020). Per això, les lletres de les cançons valencianes van ser una font d'inspiració total i com a resultat va conjugar dos àmbits culturals com són la música i la il·lustració gràfica en les seues primeres obres (Gómez, 2021). No obstant això, l'artivista valenciana no va tardar molt en desenvolupar una narració textual pròpia en la seua producció artística, a més d'elaborar el seu primer llibre d'il·lustracions gràfiques: *Somos las hijas de las nietas que no pudisteis quemar* (2019). Aquesta és una publicació que expressa artísticament el procés d'incidència que realitza el patriarcat sobre el cos de la dona, exposant la seua experiència personal. Seguidament, a l'any següent va publicar *Akelarre. Hemos venido a escribir nuestra historia* (2020), on exposava la possibilitat de viure una vida feminista mitjançant l'estructuració de poemes il·lustrats (Gómez, 2021). Per una altra banda, la significació en la producció digital i literària que ha consolidat Tres Voltes Rebel ha permès

la seua participació en campanyes institucionals relacionades amb el 25N¹⁹ i el 8M²⁰ amb el Govern Balear i la Generalitat Valenciana (Ferrer, 2019; Martínez, 2022), on ha utilitzat els seus dissenys com referència il·lustrativa en les dates senyalades.

Per últim, respecte a les activitats econòmiques desenvolupades per Ame Soler, al principi conciliava ser mestra en una acadèmia de belles arts amb la producció artística de Tres Voltes Rebel (Arbós, 2023), fins que va poder dedicar-ne exclusivitat. Recentment, la seua activitat econòmica principal és la consolidació de la seua marca com Tres Voltes Rebel a Instagram, així com la botiga digital que regenta en la seua pàgina web, on exposa productes de màrqueting a partir de les seues il·lustracions. Una rendibilitat econòmica que es defensada per l'artista valenciana: «Amb Tres Voltes Rebel no guanye ni un euro quan faig divulgació. Faig les il·lustracions, les penge i la gent les pot consumir sense pagar-me ni un cèntim» (Arbós, 2023).

5. Anàlisi i categorització de la producció artística de Tres Voltes Rebel (2023)

En relació al procediment analític, es van analitzar les 75 publicacions que va realitzar Tres Voltes Rebel en Instagram a l'any 2023. En conseqüència, es va determinar la tipologia de la producció artística mitjançant el contingut gràfic de la publicació i la contextualització que exposa l'artista en el missatge adherit a l'obra. Seguidament, la codificació del corpus s'ha estructurat en torn a set tipus de publicacions codificades en Atlasti 9, amb una certa heterogeneïtat en el contingut feminista desenvolupat per Tres Voltes Rebel en l'abast temporal analitzat.

¹⁹ El 25 de novembre és el Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència contra les Dones.

²⁰ El 8 de març és el Dia Internacional de la Dona.

Tipologia de publicació	Publicacions de Tres Voltes Rebel	
	N.º	%
Promocional	23	30,7
Reivindicació	15	20
Personal	10	13,3
Interacció o sorteig	9	12
Dia especial	9	12
Reproducció d'artistes	5	6,7
Divulgació	4	5,3
Total	75	100,0

Figura 1. Classificació del total de publicacions de Tres Voltes Rebel en 2023 segons el contingut, Elaboració pròpia a partir d'Atlas.Ti 9, 2024.

Respecte als resultats observats, la temàtica amb major presència és «Promocional», amb un 30,7 %, seguida de la «Reivindicació», que es situa en el 20 %. De manera més similar, s'expressa el contingut «Personal» (13,3 %), «Interacció i sorteig» (12 %) i «Dia especial» (12 %). Per últim, en un sentit de menor significació, s'exposa el contingut de «Reproducció d'artistes» amb un 5 % i de «Divulgació», que és lleugerament menor, amb un 5,3 %. Finalment, en els següents apartats es realitza un anàlisi individualitzat de cada tipologia de publicació observada, per a destacar quin tipus d'obres es componen i la finalitat artística que motiva l'activista digital valenciana.

5.1. Promocional

Les publicacions amb contingut promocional són les més observades en l'obra de Tres Voltes Rebel en 2023 amb un 30,7 % de presència. Pel que fa a aquesta presència més notòria de promocions en les publicacions, majoritàriament la seua naturalesa correspon a l'exposició de materials i dissenys de l'activista valenciana, les quals posa en la seua botiga digital. Per això, es tracta d'un contingut plenament relacionat i lligat amb la producció artística que desenvolupa Tres Voltes Rebel, sent el seu compte d'Instagram un mitjà per promocionar els productes que ella elabora com a dissenyadora gràfica: «A banda de ser la portada de l'agenda, aquesta il·lustració és la portada de JULIOL! No cal ni dir que és de les meues preferides perquè l'he triat de portada d'agenda i calendaris aquest any (P61)».

A més, respecte a aquesta estratègia de màrqueting que estableix Tres Voltes Rebel, s'ha d'esmentar que, de les 22 publicacions d'aquesta temàtica, 12 corresponen a la divulgació de les il·lustracions que componen l'agenda que posava en venda per al curs 2023-2024, lo qual

demostra que la significació del contingut promocional radica en mantindre l'estètica artística feminista, diferenciant-se del postulat de Sánchez-Labela (2022) sobre Moderna de Pueblo.

Figura 2. Ella és el pit que dans i batega, Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/Cz1tp5VsQE7/>

No obstant això, l'artivista digital valenciana fa una modalitat més concreta de l'exposició dels productes que posa a la venda en la botiga digital, explicitant el contingut material i la promoció directa. Cal esmentar que els productes que exposa sempre són conseqüència directa d'una obra artística desenvolupada per ella, la qual cosa mostra un exercici de continuïtat en la divulgació de les seues obres feministes: «Aquest any amb la novetat del format per a escriptori. He optat per un disseny amb números més grans en blanc perquè vos sentiu lliures d'escriure a sobre mentre seguiu vegent perfectament el dia» (Publicació 70).²¹

Per això, es tracta d'una promoció dels continguts ja exposats en el seu compte d'Instagram amb la qual manté una lògica de promoció del treball realitzat per ella mateixa i el comparteix amb l'audiència de manera no-agressiva, d'aquesta manera s'explicita un aprofitament mercantil de la seua producció de contingut feminista.

²¹ Classificació de la publicació, d'ara en davant s'expressa mitjançant «P» i el nombre de publicació.

Figura 3. Ja estan a la venda els calendaris! Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/C0e3ZQ7MT4G/>

Tanmateix, de manera més reduïda, en la promoció de les seues obres s'observa una exposició més directa dels productes que posa en venda dins de la botiga digital. En aquest sentit, les publicacions presenten una dinàmica i estètica allunyada de la producció artística de la il·lustració i es componen vídeos explicatius de l'artista per a difondre les característiques i novetats del producte, la qual cosa suposa l'aprofitament comercial del feminisme, seguint el postulat de Srnicek (2018) i la comprovació de la tesi de Gas (2019) sobre l'emissió pública i massiva de contingut feminista.

L'estructuració dels elements audiovisuals que conformen aquest tipus de vídeos promocionals i explicatius és d'una durada curta i emfatitza les principals característiques artístiques i materials del producte, sent Tres Voltes Rebel qui explica generalment des del seu estudi la composició i posada en venda de l'article. A més, estan dissenyats específicament en format vertical per optimitzar la seua divulgació en els dispositius mòbils mitjançant Instagram.

Figura 4. Ja a la venda calendaris i edicions especials, Tres Voltes Rebel, 2023,
https://www.instagram.com/p/C0e99y_sOHn/

Per últim, quasi de manera molt ocasional, es troben publicacions en 2023 que mantenen un contingut promocional de col·laboracions amb altres persones o empreses externes a l'artista digital valenciana. En conseqüència, es realitza una promoció més directa i que emfatitza en major mesura les característiques del producte, així com s'exposa també la col·laboració pertinent en la menció del compte d'Instagram de la persona o empresa lligada: «Dessuadores ALBOR i LLIBERTAT. El resultat de la col·laboració amb @fyobbrand, una marca amb uns valors increïbles al darrere» (P69).

Respecte al contingut, de nou sempre es centra en elements artístics desenvolupats per la mateixa artista, ja que no es troben casos de promoció d'altres productes o objectes que no siguin part de la seua producció. Així doncs, aquest tipus de promoció emfatitza més la part de col·laboració que desenvolupa, exposant la seua participació en la creació de portades de llibres o materials relacionats amb les seues il·lustracions com l'exposició de productes tèxtils.

Figura 5. A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, de classe baixa i nació oprimida,
Tres Voltes Rebel, 2023, <https://www.instagram.com/p/C1XmOEasz0m/>

5.2. Reivindicació

La divulgació i publicació d'obres artístiques de temàtica reivindicativa s'expressa en el 20 % de la producció artística desenvolupada per Tres Voltes Rebel en 2023, sent la base primordial de l'artista al senyalar i denunciar les injustícies que pateixen les dones i altres tipus de reivindicacions.

Seguidament, en el sentit d'altres reivindicacions s'aprecia una denúncia i exposició heterogènia de diferents problemàtiques socials, que l'artista feminista digital denuncia utilitzant la il·lustració feminista com eina reivindicativa per a formular de manera pedagògica contingut feminista: «JUGANT ASSAGEM EL FUTUR. Per uns Nadals lliures de joguets sexistes! Els joguets són per a totes i ens preparen per al futur» (P1).

Per això, s'observen publicacions que qüestionen el rols de gènere imposats en la infància i les problemàtiques mediambientals, així com es fa una exposició de l'ecofeminisme combatiu, a més de denunciar la precarietat al sistema sanitari espanyol. Tot això provoca una especificació del corrent feminista en diversos debats i qüestions que precisen d'aquesta perspectiva de gènere, lo qual fomenta la divulgació d'obres artístiques que componen un missatge de denúncia específic de connotació feminista, cosa que permet la col·laboració de

l'artista amb associacions i moviments socials, incentivant la conformació del jo col·lectiu en la internet expressat per Cortés i Cabrera (2020).

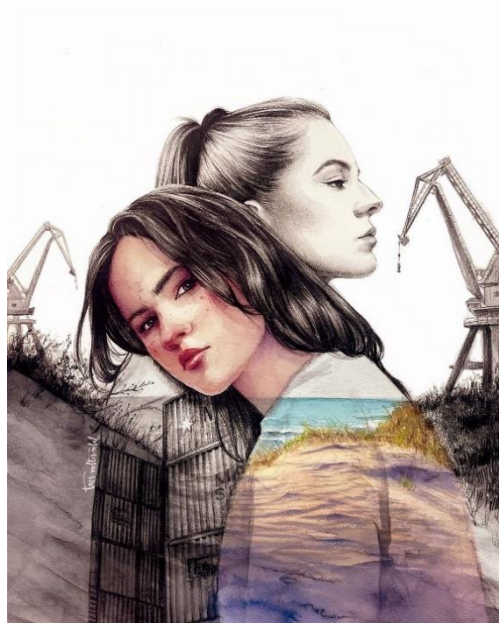

Figura 6. La València que m'estime, Tres Voltes Rebel, 2023,

<https://www.instagram.com/p/CpDC620ste9/>

Certament, la producció artística de Tres Voltes Rebel presenta una gran significació en la defensa i la denúncia dels comportaments masclistes i projecta una visió de l'obra que expressa el total rebuig a la dominació patriarcal sobre les dones i els diversos dispositius de violència que pateixen. Pel que fa al discurs de l'artista valenciana en front de la dominació patriarcal, s'observa un registre lingüístic combatiu i directe en la defensa dels drets de les dones, que es lliga amb la identitat de la dona feminista i del moviment mateix: «Em declare feminista per les meues pròpies vivències. Em declare feminista per les meues companyes. Em declare feminista, perquè com deia Audre Lorde “No seré una dona lliure mentre hi hagi dones sotmeses”» (P12).

Així doncs, la reivindicació feminista en contra de les violències masclistes constitueix un missatge més elaborat per part de l'artista, ja que divulga un contingut dirigit a condemnar qualsevol exercici de dominació sobre les dones, llavors són publicacions que ajuden a confrontar les actituds patriarcals i que recorden a altres estratègies com el cas explicat de Galarza i Castro (2022) sobre Feminista Ilustrada. També, utilitza l'exposició directa de notícies relacionades amb la violència masclista com mitjà per a desenvolupar un

discurs de reivindicació i confrontació feminista, al mateix temps que expressa solidaritat i sororitat amb la víctima, com és el cas del bes no consentit de Rubiales a Jenni Hermoso.²²

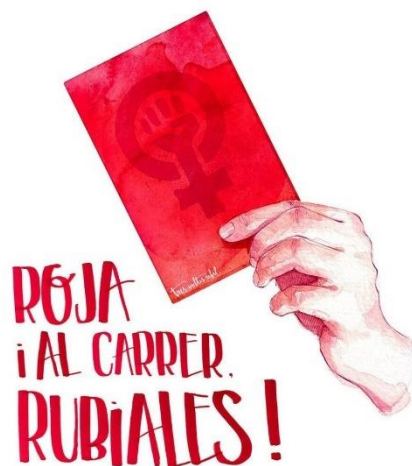

Figura 7. Roja i al carrer, Rubiales! Tres Voltes Rebel, 2023,

https://www.instagram.com/p/CwaO2TgMD3_/

En referència a la divulgació del discurs feminista com a mètode de reivindicació, s'especifica una producció artística destinada a reivindicar la necessària funció del moviment feminista com a moviment de justícia social. Per això, Tres Voltes Rebel utilitza un discurs semblant al manifest per reivindicar els diferents aspectes de lluita que presenta el feminisme com a moviment social, fent un exercici de divulgació, però enfocat en ressaltar la denúncia del sistema patriarcal i la identitat feminista com reivindicació:

Som les pesades, les exagerades. Som a les que ens diuen que vegem masclisme on no hi ha. Som les que no parlen d'altra cosa. Som les que no entenen que l'humor és humor (sí, humor que normalitza comentaris i conductes masclistes reforçant estereotips). Però realment som aquelles que han dit no a la cultura cisheteropatriarcal en la qual ens han criat, les que naden a contracorrent cada dia, les que tenen converses en què se'ns intenta desacreditar contínuament perquè hi ha persones a qui els incomoda que ja no callem. Som les que anem despertant cada dia. (P14)

En conseqüència, es fa una divulgació i reivindicació directa de la importància del moviment i la lluita feminista per a les dones, oferint diferents publicacions que promocionen la identitat feminista com a eina de resistència i confrontació al sistema heteropatriarcal. A

²² En la celebració de la Copa del Món, la final del món de futbol femení, Luis Rubiales —President de la Real Federació Espanyola de Futbol— va besar en els llavis sense consentiment a Jenni Hermoso, qui era davantera en la selecció.

més, l'artista valenciana utilitza dades i esdeveniments rellevants per al feminisme —com el 8M o el 25N— per a difondre una producció artística més associada amb la reivindicació feminista.

Figura 8. Hui cridem fort, però lluitem tot l'any, Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/CphNgMdsq1L/>

Seguidament, aquesta utilització de dates especials per fonamentar un missatge més reivindicatiu també es emprada en altres festivitats amb l'objectiu de ressaltar la necessària implementació de la perspectiva de gènere. Es tracta d'una estratègia de la qual Tres Voltes Rebel fa ús per a oferir una transversalitat de la reivindicació feminista en altres contextos socials i festius, com els regals de nadal o la participació electoral en les Eleccions Generals de 2023:

Voteu per vosaltres. Voteu per les que no poden. Voteu per la Sanitat i l'Educació públiques. Voteu pels nostres drets. Voteu perquè el feminisme segueixi avançant. Voteu per qui un dia es va deixar la vida perquè tu hui pugues votar. Voteu per les que no tenen dret a votar. (P27)

Finalment, l'estratègia de reivindicació feminista en altres qüestions socials possibilita la introducció del feminisme en altres contextos i apartats socials que no tenen una relació directa amb el moviment feminista, de mode que és una producció artística i reivindicativa vital per estendre el missatge feminista per a tot el conjunt poblacional i, a més, confecciona una divulgació artística que s'adhereix i adapta perfectament al context social o festivitat, normalitzant el discurs dins del context.

Figura 9. La igualtat ens encén el cor en flama, Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/Cpvc-fTtmDw/>

5.3. Personal

Les publicacions de caràcter personal es troben en el 13,3 % del contingut codificat sobre Tres Voltes Rebel. Així doncs, aquest tipus de publicació representa una projecció més propera a la vida privada de l'artista valenciana, oferint una producció més representativa de les accions que desenvolupa en la quotidianitat. Per això, s'observa amb més èmfasi la producció de videoblogs i continguts que s'allunyen més de la temàtica feminista per mostrar altres interessos i situacions que presenta l'artista: «Com vos contava dilluns mentre el començava: ha sigut tot un repte. No estic gens acostumada a pintar animals, però m'ha semblat xulíssim fer-ho. I saber el que m'ha costat em fa sentir més satisfeta encara» (P44).

Seguidament, s'exposa una dinàmica concretada en el jo individual de Tres Voltes Rebel, amb expressions que fan al·lusió directa als sentiments i opinions de l'artista valenciana, abandonant la producció artística que representa un jo col·lectiu feminista al exposar la seua quotidianitat artística.

Figura 10. Videoblog sobre la realització d'un mural a l'IES Marc Ferrer de Formentera, Tres Voltes Rebel, 2023, <https://www.instagram.com/p/CqVUuf2snFW/>

En referència a la producció artística que s'especifica en l'àmbit personal, s'evidencia una forta influència de contingut sentimental en l'obra de Tres Voltes Rebel. Per tant, es produeix un contingut que s'allunya del significat de reivindicació feminista mostrant la part sentimental i emocional de l'artista, i seguint eix biaz del jo trobat en el feminisme mainstream comentat per Gas (2019). No obstant això, hi resideix un missatge feminista que evoca moltes vegades les relacions de parella i d'amistat, que expresse una producció artística que expressa un sentimentalisme inherent en les seues obres:

Ho he pensat mentre se'm gelava el cafè al lloc on solíem vindre. Aquesta ciutat sense tu és només un mapa. I me n'he adonat que no m'encantava el cafè, m'encantaven les hores que passàvem, amb l'excusa de prendre'l, arreglant el món. Arreglant el teu i arreglant el meu. (P4)

Aquesta és una producció molt específica que correspon a la part més emocional i personal de Tres Voltes Rebel, en la qual s'exposa la vulnerabilitat com a significat artístic, sent de les poques temàtiques que s'allunyen de la producció feminista directa. Tanmateix, la seua conceptualització i reproducció de l'obra segueix la mateixa estètica i projecció de la dona com a protagonista.

Figura 11. M'agraden els cactus tot i les punxes. Tres Voltes Rebel, 2023,

<https://www.instagram.com/p/Cte12jKMx6c/>

De manera semblant, existeixen publicacions que expressen reflexions molt personals de Tres Voltes Rebel en diferents àmbits, generalment associades a i exposades com esdeveniments que han sigut importants en la seua vida. A més, obtenen una significació diferenciada en el sentit de la producció artística sentimental, ja que s'observa una estructuració narrativa més desenvolupada i argumentada en temàtiques vinculades directament amb el feminisme, com és el cos o la salut mental:

Posar la teua vida en «standby» esperant el cos perfecte només farà que et perdes la vida. Açò és un friendly reminder en meitat d'agost. En realitat és per a mi mateixa, però igual vos serveix. Hui he estat amb la meua nutri, hem tingut una conversa preciosa i en eixir he pensat açò. Tant de bo si algun dia heu d'anar a la nutri vos toque una almenys la meitat de respectuosa i encantadora com és la meua. (P43)

Finalment, aquestes reflexions exposen un missatge individualitzat atenent a les circumstàncies personals de la seua vida, però reforçant una producció de suport i conscienciació sobre certes temàtiques de gran rellevància feminista. En conseqüència, s'emfatitza l'exemplificació del jo individual que projecta Tres Voltes Rebel en l'àmbit personal per assolir una conscienciació general sobre les problemàtiques que s'exposen, fent de nou un exercici reivindicatiu associat als postulats de recreació de sororitat i suport emocional de Cortés i Cabrera (2020) i Pabón (2023) que està més associat a l'aspecte personal que pateix l'activista valenciana.

Figura 12. El cos perfecte no existeix, és el que tens ara mateix, Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/CwBJXcKMx0L/>

5.4. Interacció i sorteig

Respecte a la categorització «Interacció i sorteig» (12 %), es fonamenta una producció artística focalitzada a mantindre una comunicació directa amb la comunitat que envolta Tres Voltes Rebel en Instagram. Per això, s'articulen diferents publicacions que componen una dinàmica de participació directa de les persones seguidors en el compte d'Instagram, mitjançant l'explicació dels dissenys, la creació de contingut orgànic i els sorteigs.

Pel que fa la part pedagògica dels dissenys que realitza Tres Voltes Rebel, es desenvolupa un format de publicació basat en la composició de vídeos per el procés que realitza per fer una obra artística. En aquest sentit, proposa una estructuració de contingut molt exemplificadora del procés creatiu i tècnic que precisa per assolir la producció de contingut per al compte d'Instagram, recordant molt l'aspecte professional de la seua trajectòria com a professora de belles arts:

Aquesta sempre era una de les preguntes que em feien les meues alumnes de dibuix: Com fas els cabells!? Ací teniu una xicoteta introducció. Si voleu una segona part aprofundint un poquet més i donant-vos més truquets dieu-m'ho, JO ENCANTADA! (P2)

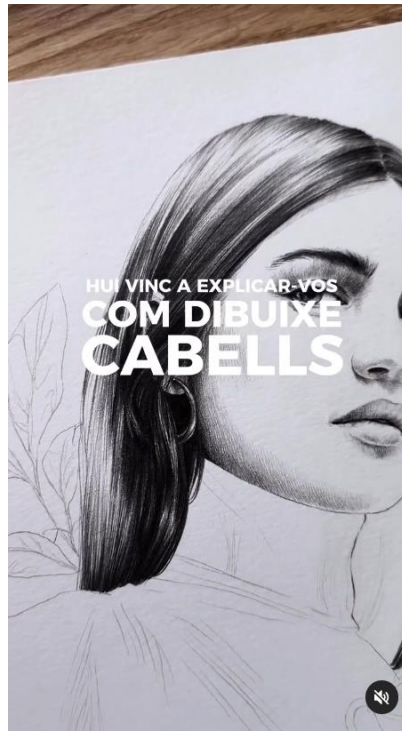

Figura 13. Vídeo titulat com: «Hui vinc a explicar-vos com dibuixe cabells», Tres Voltes Rebel, 2023, <https://www.instagram.com/p/Cnm1f-Sqq1X/>

Per una altra banda, en un sentit més directe de participació del seguidors i seguidores de l'artista valenciana, s'exemplifiquen diferents propostes orgàniques i d'interacció basades en la realització de jocs; unes dinàmiques que són recurrents en les publicacions de Tres Voltes Rebel i que tenen com a protagonista la mateixa comunitat, que esdevé l'objecte de reproducció artística mitjançant les seues aportacions o directrius:

Dibuixant els vostres conceptes PART 1. Gràcies per toootes les idees que em va donar l'altre dia per a dibuixar. Van quedar moltes per fer, si vos agrada en faré més. Teniu l'explicació de cadascuna al destacats CONCEPTES del meu *feed*. Teniu idees alternatives als conceptes que jo he dibuixat? Vos llig en comentaris. (P25)

Seguidament, Tres Voltes Rebel estructura dos publicacions per fer aquesta dinàmica participativa, la primera funciona com a crida i explicació de la dinàmica mitjançant un vídeo explicatiu i la segona com a difusió dels resultats obtinguts. A més, existeix una producció més orgànica de publicacions en relació al públic de l'artista valenciana que consisteix a conjugar un joc de dibuixar a persones seguidors del seu compte d'Instagram.

Figura 14. Publicació del dibuix a una seguidora pel «Joc del Retrat», Tres Voltes Rebel, 2023, <https://www.instagram.com/p/Cs6JG2JtB4H/>

Com a mètode d'interacció essencial amb el públic que comporta el seu compte d'Instagram, l'artista valenciana realitza diferents sorteigs per a la comunitat fonamentats en els seus productes exposats a la botiga i altres premis producte de col·laboracions, indicant una corrent més enfocada al màrqueting i contingut promocional assenyalat per Sánchez-Labela (2022) sobre Moderna de Pueblo.

La dinàmica del sorteig és la més general i més allunyada de la interacció amb el públic, a causa de l'estètica i dinàmica més informativa que precisa per possibilitar la participació en el mateix procés. En referència a la part d'accés al sorteig, aquest és gratuït i consisteix generalment en difondre els continguts que indica l'artista en les xarxes socials arran de compartir i promocionar la mateixa publicació del sorteig.

Per poder participar només has de: Seguir a @tres.voltes.rebel. Menciona a una amiga a comentaris que voldria participar. Comparteix el *reels* a stories. (P37)

Per últim, el sorteig ajuda a promocionar els productes que Tres Voltes Rebel presenta en la seua botiga digital, de forma que eixe és l'objecte primordial d'aquestes publicacions, malgrat que existeix un sorteig que s'adhereix a promocionar un festival de música valenciana.

Figura 15. Publicació de sorteig nadalenc, Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/CmClAYIsii5/>

5.5. Dia especial

Els esdeveniments i moments que emmarquen el transcurs de l'any s'observen en un 12 % de les publicacions de Tres Voltes Rebel, oferint diferents publicacions que recorden dates especials en matèria reivindicativa. Prosseguint la naturalesa reivindicativa de l'artista valenciana, es configura una visibilització conscient de diverses problemàtiques i dates especials.

En referència a les dates especials, s'estructuren al voltant de dies de commemoració sobre esdeveniments o moments històrics molt associats a la lluita social i feminista, aprofitant aquests aniversaris per desenvolupar un missatge molt enriquidor en el sentit feminista:

Fa anys que ho faig, però pense que cada any som més la gent que ens neguem a celebrar el genocidi i l'aniquil·lació. Cada any som més les persones que ens neguem a comprar aquest discurs racista i col·lonialista. Hui és el dia de la Resistència Indígena i Negra. VISCA LA RESISTÈNCIA INDÍGENA! (P56)

En els discursos i les propostes gràfiques s'emfatitza l'exposició d'aquests esdeveniments històrics mitjançant la introducció de la temàtica feminista en la seua commemoració, com el Dia de Sant Jordi o el 9 d'octubre, configurant una sinergia innegablement important entre la continuïtat històrica de les lluites i la reivindicació feminista.

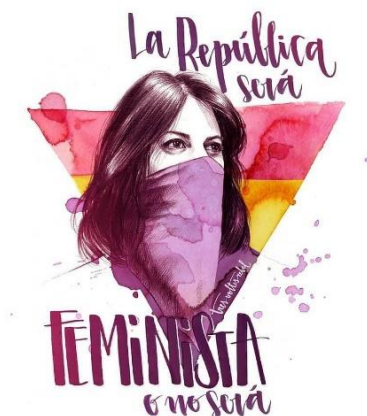

Figura 16. La República será feminista o no será. Tres Voltes Rebel. 2023. Font:

<https://www.instagram.com/p/CrAiS2UsMhr/>

Pel que fa a les altres tipologies de publicacions commemoratives, se n'expressen algunes referents a col·lectius i dies mundials que afavoreixen el reconeixement a contextos socials desfavorits. Unes publicacions que corresponen a la mateixa dinàmica de promocionar i denunciar aquestes situacions de injustícia social, oferint un missatge més actual i d'urgència en l'aplicació de mesures per millorar aquestes situacions, allunyant-se del simple reconeixement de la lluita social.

Per això, la diferenciació que presenta aquest tipus de rememoracions es fonamenta en la incidència del discurs que adopta en el context social present, amb lo qual s'evidencia un posicionament clau en xarxes socials d'acord a García-González i Bailey (2020) i Iwama (2022), obtenint un missatge molt reivindicatiu que contribueix a visibilitzar situacions de canvi en l'actualitat que ens pertocuen com a societat:

DIA MUNDIAL DELS REFUGIATS. Volem acollir. I volem acollir a TOTES, sense prejudicis de color de pell, procedència o religió. Volem acollir a TOTES perquè no hi ha cap vida humana amb més valor que cap altra. Venen temps difícils, però ara més que mai necessitem demostrar que som un poble empàtic i amb els braços oberts per a tota aquella vida humana que ens necessita. (P33)

Tots aquests elements d'exposició de les problemàtiques configuren un apartat molt interessant del desenvolupament del jo col·lectiu feminista que s'estén en el suport a altres reivindicacions socials, erigint una lluita total contra les injustícies socials que afecten a altres col·lectius.

Figura 17. Que mai més ningú haja de disculpar-se per ser, Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/CuBxScHMCHL/>

5.6. Reproducció d'artistes

Respecte a les publicacions de «Reproducció d'artistes» (6,7 %), es troba una producció artística abundant basada en els símbols i identitats culturals valencians a còpia de reproduir cites literals d'artistes locals; una simbologia que s'adhereix a la contribució artística de Tres Voltes Rebel i que correspon a la mateixa lògica de dur a terme una producció de il·lustracions en valencià, fent una exposició directa de la simbologia valenciana. Per això, la seua reproducció d'obres artístiques valencianes es concentra majoritàriament en les seues aficions musicals i fa promoció de lletres de cançons de grups valencians com ZOO o La Fumiga:

Aquest és i serà una de les il·lustracions que més m'agrada. Pel missatge, per @zooposse, el grup que la inspira, pel que significa per a mi. (P24)

Així doncs, s'estableix una promoció i reconeixement directe de la producció cultural en valencià, que a més serveix com a inspiració per desenvolupar noves obres per part de Tres Voltes Rebel, sent un procés de retroalimentació creativa que recorda la influència artística de la seua producció feminista en valencià.

Figura 18. Arrels i ales, gràcies mamà, poder de dones, Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/Cr77vz5NTDQ/>

Seguidament, de manera minoritària s'expressa una vinculació i reproducció de cites literals de personatges de referència social i intel·lectual que exerceixen una funció de reforçar el discurs de l'activista valenciana en les seues publicacions de temàtica reivindicativa. Aquestes s'adhereixen a les publicacions quotidianes de reivindicació de Tres Voltes Rebel, fonamentant un argument d'autoritat que fa al·lusió directa a la sensibilització del públic:

«[...] El orgullo es fundamental: es la fiesta de los que no éramos invitados a la fiesta», Javier Ambrossi. (P35)

En conseqüència, la reproducció d'artistes s'allunya de la temàtica feminista per posicionar-se en altres àmbits vinculats a la identitat valenciana i l'argumentari d'autoritat en publicacions referides a altres col·lectius i processos socials, dels quals extrau cites literals de personalitats d'influència per a l'activista feminista digital.

5.7. Divulgació

Per últim, de manera molt semblant a la reproducció d'artistes en l'apartat anterior, la «Divulgació» (5,3 %) correspon a la mateixa lògica d'exposar contingut de referència social i intel·lectual, però ara enfocada en la reproducció de contingut feminista.

La divulgació feminista ocupa un apartat de major reproducció teòrica en la producció artística de Tres Voltes Rebel, oferint una promoció i exposició directa de termes feministes amb una clara intenció pedagògica per a l'audiència que emfatitza la transmissió de coneixement:

Ninguna de nosaltres va nèixer sent feminista, i és que hem crescut en un sistema que no es va dignar ni a deixar-nos esbrinar que existia una alternativa més enllà dels rols i de les actituds masclistes que havíem assumit com normals; i hem repetit aquests comportaments moltíssimes vegades. (P9)

En les publicacions de divulgació feminista s'expressa una reflexió molt més acadèmica i formal sobre els estudis feministes, precisant d'un llenguatge didàctic i que respon a un protagonisme més accentuat de la part escrita que de la visual. També, gran part d'aquesta producció artística s'observa en la setmana del 8M, sent una producció de suport per a millorar qualitativament la producció de contingut feminista. Tot això afavoreix una major extensió i importància del contingut de reflexió i aportació teòrica que reproduceix l'artista valenciana, tot i que el contingut gràfic continua sent l'objecte central de la publicació en termes artístics.

Figura 19. Qui sembra cultura recull igualtat, Tres Voltes Rebel, 2023,
<https://www.instagram.com/p/CppUkRQM-KK/>

Finalment, s'articula l'especificació d'altres realitats feministes com el cas de les dones en el món rural representat en la Figura 19, procurant una concreció de realitats socials que interpel·len a les diferents identitats que comporta el fet de ser dona i la lluita feminista.

6. Conclusions

L'anàlisi de la producció artística de Tres Voltes Rebel en Instagram exposa una consecució de temàtiques feministes en les xarxes socials, que s'estructuren dins de l'arquetip de disrupció i missatge de protesta originari del moviment artístic desenvolupat pel artivisme digital (Fernández, 2019, pp. 71-72; Sedeño-Valdellós, 2021, pp. 45-51). Per això, Tres Voltes

Rebel i la seua comunitat s'emmarquen en la creació i recreació de producció digital feminista, adherint-se a la natura de la net art i al suport de les xarxes socials com generadores de nous espais relacionals de dones (García, 1999, p. 52; Wajcman, 2006, p. 100).

En relació als resultats observats, queda palès que la tipologia amb major freqüència de producció en Tres Voltes Rebel és la referida a «Promocional» (30,7 %), corresponent a la lògica del capitalisme de plataformes i la influència que exerceix el sistema econòmic en espais de subversió com la internet (Srniczek, 2018, pp. 21-24), lo qual evidencia un aprofitament mercantil del discurs feminista realitzat per Tres Voltes Rebel. No obstant això, també s'observa de manera explícita l'assumpció del jo col·lectiu per part de l'artista en temàtiques com «Reivindicació» (20 %) i «Personal» (13,3 %), de manera que es sembla al jo col·lectiu no-corporal trobat en altres investigacions, com en el cas de Feminista Ilustrada, exterioritzant argumentacions, diferents il·lustracions de cossos i reflexions compartides en un sentit de col·lectivitat i sororitat feminista (García, 2016, pp. 80-90; Peres, 2016, pp. 159-161; Rubiolo et al., 2022, p. 37; Galarza i Castro, 2022, p. 54). A més, també cal afegir el seguiment del postulat teòric que adverteix sobre com l'artivisme feminista digital possibilita i impulsa la reivindicació política d'altres moviments socials o col·lectius (Zaera et al., 2021, pp. 35-36), com s'observa en el suport a la comunitat LGTBIQ+, les persones refugiades o la mateixa identitat valenciana en la categoria «Dia especial» (12 %) i «Reproducció d'artistes» (6,7 %).

Respecte a la concreció específica de les hipòtesis d'investigació, s'ha de confirmar la primera hipòtesi referida a la resignificació jo individual feminista en la producció artística de Tres Voltes Rebel, arran de les reivindicacions, reflexions personals i il·lustracions de múltiples identitats de dones que realitza l'artista valenciana en el sentit d'exposició col·lectiva. Evidentment, aquesta producció artista feminista correspon a la identitat, les expectatives socials i els processos arrossegats de l'autora com a dona espanyola, per la qual cosa l'expressivitat no-corporal està condicionada pels sistemes de submissió del cos, les expectatives socials i el context imposat.

Per una altra banda, es valida la segona hipòtesi que respon a la presència significativa de contingut promocional en l'obra de Tres Voltes Rebel, com indica que siga la categoria de major freqüència observada, malgrat que aquesta producció està centrada en mercantilitzar la producció artística generada en Instagram. Per això, s'observa una adhesió parcial a la lògica neoliberal en l'espai digital, ja que no és pot negar l'estructuració d'una botiga digital que concentra diversos productes i dissenys a partir de la producció digital, però es manté una divulgació gratuïta i principal en el seu compte d'Instagram. També, cal afegir que el cas

de Tres Voltes Rebel s'allunya d'altres estudis a l'artivisme digital i la sinergia amb el neoliberalisme, a còpia de la gran qualitat formativa i pedagògica feminista que realitza l'artivista digital valenciana en les seues obres. A més, aquesta divulgació feminista obté els millors resultats plasmats en les interaccions de la comunitat de l'artivista, concentrant les publicacions de més «m'agrada» en «Reivindicació» i de menys viralitat en el contingut «Promocional».

En síntesi, l'artivisme digital feminista desenvolupat per Tres Voltes Rebel contribueix positivament al ciberfeminisme i el moviment feminista en general, ja que adapta els continguts visuals —des del jo col·lectiu, malgrat que carrega un propòsit indirecte mercantil— al posar en l'agenda i imaginari col·lectiu continguts pedagògics feministes a una gran quantitat de públic. Així doncs, els reptes de futur de l'artivisme digital s'adhereixen a continuar fent front a les dinàmiques d'opressió i coerció clàssiques enunciades per Foucault (2002) i els automatismes d'expressió social expressats per Butler i Lourties (1998), tractant alhora de no integrar-se dins de la lògica mercantil i capitalista que conforma el seu mateix mitjà d'existència reivindicativa.

7. Referències

- Arbós Junyent, Marina. (31 de març de 2023). *Tres Voltes Rebel: «Reduir les dones a la vulva, deixa fora molta gent»*. VilaWeb. <https://www.vilaweb.cat/noticies/tres-voltes-rebel-entrevista-ame-soler/> [Data de la darrera consulta: 16/03/2024].
- Butler, Judith i Lourties, Marie. (1998). Actos performativos y constitución del género: un ensayo sobre fenomenología y teoría feminista. *Debate Feminista*, (18), 296-314. <https://doi.org/10.22201/cieg.2594066xe.1998.18.526>
- Cortés Sarasúa, Guillermina i Cabrera, Marga. (2020). Artivismo feminista en la región Cuyo, República Argentina. Las modalidades de expresión artístico-políticas y el modo de circulación en Internet. *Hipertext.net: Revista Académica sobre Documentación Digital y Comunicación Interactiva*, (20), 69-85. <https://doi.org/10.31009/hipertext.net.2020.i20.06>
- Escobar, Susana i Aguilar, Manuel. (2019). Artivismo en la cultura digital. Dos casos en México: #IlustradoresConAyotzinapay #No estamos todas. *Index: Revista de Arte Contemporáneo*, (8), 142-150. <https://doi.org/10.26807/cav.v0i08.273>

- Fernández Rincón, Antonio Raúl. (2019). Artivismo y co-creación: la comunicación digital en la huelga feminista del 8M. *Dígitos: Revista de Comunicación Digital*, (5), 56-74. <https://doi.org/10.7203/rd.v0i5.142>
- Ferrer, Laura. (15 de noviembre de 2019). *Las ilustraciones de Tres Voltes Rebel llegan a Formentera dentro de los actos del 25N*. Noudiari.es. <https://www.noudiari.es/noticias-ibiza-formentera-sidebar/las-ilustraciones-de-tres-voltes-rebel-llegan-a-formentera-dentro-de-los-actos-del-25n/> [Data de la darrera consulta: 16/03/2023].
- Foucault, Michael. (2002). *Vigilar y castigar: nacimiento de la prisión*. Siglo XXI.
- Galarza Fernández, Emelina i Castro Martínez, Andrea. (2022). La contribución al feminismo de la ilustración activista en redes sociales: el caso de “Feminista ilustrada”. *Atlánticas: Revista Internacional de Estudios Feministas*, 7(1), 31-61. <https://dx.doi.org/10.17979/arief.2022.7.1.7050>
- García Manso, Almudena. (1999). Cibersociedad, net art, ciberfeminismo y cibercultura: el cuerpo en internet. *Revista de Ciencias de la Comunicación e Información*, (4), 45-54. <https://doi.org/10.35742/rcci.1999.4.e217>
- García Manso, Almudena. (2016). ¿Normas y géneros?: performatividad en Judith Butler y la teoría ciberfeminista. *Revista Latina de Sociología*, 6(2), 63-102. <https://doi.org/10.17979/relaso.2016.6.2.1975>
- García-González, Lidia Angeles i Bailey Guedes, Olga. (2020). Memes de Internet y violencia de género a partir de la protesta feminista #UnVioladorEnTuCamino». *Virtualis: Revista de Cultura Digital*, 21(11), 109-136. <https://doi.org/10.2123/virtualis.v11i21.337>
- Gas Barrachina, Silvia. (2019). ¿En qué contribuye el feminismo producido en las redes sociales a la agenda feminista? *Dossiers feministes*, (25), 147-167. <https://raco.cat/index.php/DossiersFeministes/article/view/361591>
- Gómez Ruiz, Lara. (27 de diciembre de 2021). *Ame Soler, ilustradora de ‘Tres Voltes Rebel’: ‘No se debería desalentar a nadie sobre su futuro’*. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/cultura/20211227/7953707/ame-soler-ilustradora-tres-voltes-rebel.html> [Data de la darrera consulta: 17/03/2024].
- Hine, Christine. (2000). *Etnografía Virtual*. UOC.

- Iwama, Kasumi. (2022). Creatividad rebelde feminista. Tejiendo la colectividad a través de la reivindicación del cuerpo y la apropiación de la performance “Un violador en tu camino” del colectivo LasTesis. *La Ventana: Revista de Estudios de Género*, 6(55), 337-369. <https://doi.org/10.32870/lv.v6i55.7351>
- Lessa, Patricia. (2015). Visibilidades y ocupaciones artísticas en territorios físicos y digitales. *Actas del XVIII Coloquio de Historia de la educación: arte, literatura y educación*, 1, 211-224. Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya.
- Martínez, Laura. (25 de noviembre de 2022). *El Gobierno valenciano recupera la ilustración del 25N que rechazó Baleares por no incluir el triángulo feminista*. elDiario.es. https://www.eldiario.es/comunitat-valenciana/politica/gobierno-valenciano-recupera-ilustracion-25n-rechazo-baleares-no-incluir-simbolo-transexcluyente_1_9744785.html [Data de la darrera consulta: 18/03/2024].
- Mejías, Toni. (2 de juny de 2018). *Ame Soler (Tres Voltes Rebel): “Hay que crear conciencia de que nuestro trabajo es igual de digno que otro cualquiera”*. Memento. Público. <https://blogs.publico.es/memento/2018/06/02/> [Data de la darrera consulta: 15/03/2024].
- Mendiguren Galdospin, Teresa et al. (2023). Impacto y tratamiento de las acciones artísticas de Banksy en la prensa española. *Revista Latina de Comunicación Social*, (81), 491-507. <https://www.doi.org/10.4185/RLCS-2023-1973>
- Pabón Cardona, Natalia et al. (2023). Memes feministas e interacciones en Facebook. *Teknokultura: Revista de Cultura Digital y Movimientos Sociales*, 20(2), 217-228. <https://doi.org/10.5209/tekn.82664>
- Peres Díaz, Daniel. (2016). Los límites de lo humano: Teoría queer, ciberfeminismo y ontología cyborg. *Tales: Revista de la Asociación de Alumnos de Postgrado de Filosofía*, (6), 151-162. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=9108248>
- Pink, Sarah et al. (2019). *Etnografía digital. Principios y práctica*. Ediciones Morata.
- Rubiolo, Giuliana; Silva Fernández, Alejandro i González, María José. (2022). El artivismo digital como visibilizador de femicidios / feminicidios durante el aislamiento social, preventivo y obligatorio. *Revista de Investigaciones Feministas*, (13), 27-38. <https://dx.doi.org/10.5209/infe.77879>

- Sánchez Rubio, Dionisio. (2017). Sheila Levrant de Bretteville y la influencia del feminismo en el diseño gráfico. *Ñani*, 1(2), 78-101. <https://doi.org/10.37785/nw.v1n2.a4>
- Sánchez-Labela Martín, Isabel. (2022). Análisis de la marca “Moderna de Pueblo” en Instagram: ilustraciones feministas con escasas pinceladas sobre la violencia y el machismo en tiempos de pandemia en Aránguez Sánchez, Tasia i Olariu, Ozana (Eds.), *Algoritmos, teletrabajo y otros grandes temas del feminismo digital* (pp. 914-938). Dykinson.
- Sedeño-Valdellós, Ana. (2021). Activismo audiovisual y digital: prácticas artivistas en la red. *Paralelo 31*, 2(17), 34-55. <https://doi.org/10.15210/p31.v2i17.22526>
- Soler, Ame (2024). *BIO*. Tres Voltes Rebel. <https://tresvoltesrebel.bigcartel.com/bio> [Data de la darrera consulta: 12/03/2024].
- Srnicek, Nick. (2018). *Capitalismo de plataformas*. Caja Negra Editora.
- Tàssies, Josep; Garcia, Amàlia i Clotet Giró, Olma. (9 de maig de 2020). *Aporto una gota al tsunami del feminisme*. Diari de Barcelona. <https://www.diaridebarcelona.cat/w/entrevista-tres-voltes-rebel-ame-soler> [Data de la darrera consulta: 16/03/2024].
- Wajcman, J. (2006). *El tecnofeminismo*. Universitat de València.
- Wajcman, Judy. (2017). *Esclavos del tiempo. Vidas aceleradas en la era del capitalismo digital*. Paidós.
- Zaera Bonfill, Anna; Tortajada Giménez, Yolanda i Caballero Galvez, Antonio. (2021). La reapropiación del insulto como resistencia queer en el universo digital: el caso Gaysper. *Revista de Investigaciones Feministas*, 12(1), 103-113. <https://dx.doi.org/10.5209/infe.69684>